

Za uporabo edine stvarne očuvalne odredbe (odvzem predmetov) je odločilno svojstvo predmeta, ki je nevaren ali glede na njegovo provenijenco (produkta sceleris) ali pa glede na njegovo svrho (instrumenta sceleris).

(Dalje prih.)

Zaščita časti po novem kazenskem zakonu.

Dr. Avgust Munda.

(Dalje.)

Protipravnost dejanja.

Naš zakon je sprejel znak protipravnosti (okrnitev ali ogroženje interesov) izrečno v dejanski stan nekaterih kaznivih dejanj. Ker pa je dejanski stan posameznih kaznivih dejanj zoper čast težko opredeliti, je ustvaril zakonodajec za ta dejanja posebno določbo, ki navaja primere, v katerih žalitev ni protipravna.

Na eni strani je moral namreč zakonodajec vse storiti, da zaščiti čast proti neupravičenim napadom, na drugi strani pa ni smel preprečiti svobode dostojne kritike in onemogočiti zaščite opravičenih interesov. Da zadosti tem nasprotujočim si interesom, je ustvaril razkaznitveni razlog § 306. k. z. Določba § 306. k. z. je v bistveno isti obliki že v osnutku s. k. z. iz l. 1910. (§ 220.), v osnutku iz l. 1922. (§ 296.) in v osnutku iz l. 1926. (§ 299.); uredniki osnutka iz l. 1910. pravijo, da so si vzeli za vzor tej določbi določbo § 193. n. k. z.⁴⁹ Ta določba govori o razžalitvi (Beleidigung); izraz »Beleidigung« pa rabi n. k. z. tudi kot sinonim za vse vrste žalitev. Nemška judikatura⁵⁰ uporablja določbo § 193. n. k. z. za vse vrste žalitev, torej za razžalitev (uvredo) in kleveto. Naš kaz. zak. govori v § 306. k. z. le o razžalitvi (uvredi). Kleveto pa omenja le v odvisnem stavku: »U koliko su ovi (interesi) pretežnji od povredjenog interesa oklevetanog«:

⁴⁹ Motivi s. k. z. 1910., str. 541.

⁵⁰ Olshausen, § 193.—2, Liszt, § 95. IV., str. 512. Nemška judikatura uporablja § 193. celo za obrekovanje (zavestno neresnične obdolžitve po § 187.), če je kdo izrekel obdolžitev, da brani svoje pravice;

ta stavek so vrinili šele v osnutek iz l. 1929.⁵¹ Praksa je pokazala, da uporabljajo določbo § 306. k. z. največ vprav pri dejanjih, ki se kvalificirajo za kleveto,⁵² saj so precej redki primeri, ko je bila n. pr. izrečena psovka in bi bilo moči izključiti namen žalitve. Iz smisla in namena te določbe torej izhaja, da jo je rabiti za vse vrste žalitev,⁵³ t. j. za dejanja po §§ 297., 299., 301.⁵⁴ in 302. k. z.

§ 306. k. z. navaja primere, v katerih žalitev ni kazniva, ker ni protipravna (§ 23. k. z.). Znatno del teh primerov bi bil nezakrivni tudi tedaj, če ne bi bilo določbe § 306. k. z., ker bi bila ta dejanja nezakrivna že po splošni določbi § 23. k. z.;⁵⁵ določba § 306. ima torej deloma le deklarativni pomen.

Žaljiiva kritika znanstvenih in sličnih del je le tedaj nezakrivna, če se nanaša na »delo«, ne pa če se nanaša na »osebo«. Ker pa je često težko ločiti delo od osebe, velja načelo, da je kritika osebe dovoljena le v tem obsegu, da kritik ne napada človeškega dostojanstva dotične osebe (n. pr. kritika o talentu, o sposobnosti).⁵⁶

o. n. a. k. z. 1927., ki govori v § 318. o »Wahrnehmung berechtigter Interessen«, omejuje to določbo le na kleveto (»Üble Nachrede«). Motivi k o. n. k. z. 1909., str. 719, Seuer, str. 211, 212.

⁵¹ Prevzeli so ga iz določb § 318., 2. odst., o. n. a. k. z. iz l. 1927.

⁵² Motivi k o. n. a. k. z. 1927. pravijo (str. 234), da ni moči priznati oprostivne v smislu § 318. (naš § 306.) za psovko, ki ne vsebujejo obenem razžaljevih činjenic. Olshausen, § 193.—11, n. pr. »lažnivec«, »sleparski posel«.

⁵³ Šilović-Frank, str. 218; nasprotno: Čubinski, str. 259, ki pravi, da je beseda »oklevetanog« v § 306. k. z. redakcijska napaka; če je to res, potem je ta redakcijska napaka rešilna bilka za prakso, ki ne more pogrešati določbe § 306. k. z. pri kleveti, saj bi izgubila ta določba skoro vso vrednost, ako bi bila uporabna le za razžalitev (uvredo).

⁵⁴ Olshausen, § 193.—2b, Meyer, str. 426, Liszt, § 95.—IV in fine, Sauer, str. 211. Osnutki n. k. z. odklanjajo stališče, da naj velja določba § 193. n. k. z. tudi za obrekovanje t. j. za izvestno krivo obdolžitev (o. n. k. z. 1909., str. 719). Prav to velja za našo zakonodajo. Glede na razvrstitev § 306. k. z. pred § 307. k. z. ne velja § 306. k. z. za žalitev Veličanstva.

⁵⁵ O. čeh. k. z. nima določbe, ki bi bila slična določbi § 306. k. z.; v motivih pravi, da spadajo taka dejanja med zakonita dejanja, ki so dopustna po § 22. (naš § 23. k. z.). Fraenkel, str. 67, Frank, str. 350.

⁵⁶ Motivi s. k. z. 1910., str. 541, Fraenkel, str. 69.

Kritike, izjave radi vršitve dolžnosti⁵⁷ ali pravice⁵⁸ ali obrambe pravice⁵⁹ ali opravičenih interesov,⁶⁰ opomini in mnenja⁶¹ so le tedaj nekazniva, če jih ni izrekel storilec lahkomišeln, če je bil marveč prepričan, da je obdolžitev resnična;⁶² ni pa potrebno, da je bila zmota opravičljiva.⁶³

Zaščita opravičenih interesov.

O zaščiti opravičenih interesov je treba podrobneje govoriti. S to določbo je napravil zakonodajec izjemo od pravila, da je motiv za krivdo brez pomena. Vprašanje je, kaj je imeti za »opravičeni interes«. Opravičen je vsak interes, ki ne nasprotuje pravu in pravosti,⁶⁴ ni pa treba, da bi bil osnovan na kakšni pravici. Ali je interes opravičen, presoja sodnik 1. po zakonitem pravu, t. j. po tem, ali priznava pozitivno pravo tak interes; 2. po pretežnem zasebnem interesu in 3. po javnem interesu (interes splošnosti, da se zaščiti interes). Opravičenega interesa n. pr. ni, če poda kdo izjavo le radi senzacije, radi zabave (n. pr. čenče v gostilni). Pojem opravičenih interesov je sporen tako v praksi kot v

⁵⁷ Besedo »dolžnost« je imeti kot pravno dolžnost, torej kot dolžnost, ki je osnovana v pravu; o. n. a. k. z. 1927., § 318.: »Äusserungen, durch die jemand eine Rechtspflicht erfüllt...« n. pr. priče (ne pa, če se izjava ne tiče predmeta zaslišbe), državni tožilec, branilec (§ 21. odv. zak.), uradnik, skrbnik, varuh, zaslišanje na zapisnik. Olshausen, § 186.—2, b. p.

⁵⁸ N. pr. branilec, prijava oškodovanca, službeno spričevalo, prijava radi kaznivega dejanja (§ 90. k. p.); Sauer, str. 226.

⁵⁹ N. pr. tožba, opomin, poravnava. Izjave radi obrambe kake pravice (tudi neobstoječe) so nekaznive, tudi če se nanašajo na druge osebe, n. pr. toženec ugovarja v pravdi radi preživitve, da je tožnica v kritičnem času spolno občevala z oženjenim človekom.

⁶⁰ Izjava mora biti podana »radi« zaščite interesov; ne zadostuje, da je oddana »o priliki« zaščite interesov; Frank, str. 353.

⁶¹ Z besedo »stariji« (nadrejeni) misli zakon primere, v katerih ima kdo na podstavi zakona ali pogodbe pravico, dajati opomine ali ukore. N. pr. državni ali zasebni uradnik, duhovnik, učitelj, delodajec, reditelj pri slavnostih, sodnik pri razpravah, službodajec napram služinčadi.

⁶² Motivi k o. a. k. z. 1909., str. 286., motivi k o. n. k. z. 1925., str. 146., motivi k o. n. a. k. z. 1927., str. 232.

⁶³ Ker bi bila sicer določba § 306. k. z. spričo določbe § 304. k. z. nepotrebna; Olshausen, § 193. — 9, 12; nasprotno: Lész, § 95. — 1, str. 505.

⁶⁴ Olshausen § 193. — 6; motivi k o. s. k. z. 1910., str. 541, Sauer str. 187., 213.

slovstvu. Spor je glavno v tem, ali ščiti zakon zgolj lastne ali pa tudi tuje in javne interese. Edino v tem soglašata sodstvo in slovstvo, da je treba to določbo kot izjemno določbo tolmačiti v interesu zaščite časti čim strožje. Čast je velika dobrina, radi tega jo sme brez kazni napadati le oni, ki ščiti interese, ki so za pravni red znatno važnejši od škode, ki jo ima žaljeni. Iz tega vidika ima nemški Reichsgericht⁶⁵ za opravičene interese take okoliščnosti, ki so storilcu blizke⁶⁶ in ki mu dajejo pravico, da ščiti ogroženi interes. Slovstvo se je izreklo proti temu stališču: Frank⁶⁷ pravi, da tolmačenje Reichsgerichta že iz jezikovnih razlogov ni pravilno; zakon namreč ne govori o »opravičeni zaščiti interesov«, temveč o »zaščiti opravičenih interesov«;⁶⁸ radi tega ščiti § 193. n. k. z. (naš § 306. k. z.) tudi opravičene tuje interese in interese splošnosti (javnosti). Liszt⁶⁹ dopušča zaščito opravičenih interesov tretjih oseb, če in kolikor je storilec poklican, da ščiti te interese iz pravnih ali npravstveno opravičenih nagibov, Sauer⁷⁰ pa pravi, da je treba pojem opravičenih interesov zožiti (restriktivno tolmačiti) iz dveh vidikov: 1. glede smotra, t. j. sodnik mora vrednotiti važnost interesa glede koristi za storilca in za splošnost; 2. glede sredstev.

⁶⁵ Olshausen, § 193. — 6, Liszt, § 95. IV str. 512, motivi k o. n. k. z. 1909., str. 718.

⁶⁶ Po judikaturi Reichsgerichta so blizki interesi ali 1. neposredno lastni n. pr. posvarilo služkinji, prijava oškodovanega o kaznivem dejanju, izjava hišnega gospodarja radi reda v hiši, izjava očeta o nedostatkih v šoli, ali 2. posredno lastni n. pr. izjave občinskega odbornika ali občana o občinskih stvareh, izjave društvenega predsednika o društvenih stvareh ali 3. interesi zbog posebnih odnošajev n. pr. sorodstvo, tovarištvo, prijateljstvo, poklic (n. pr. varuh, sodnik), izjave v rodbinskem krogu (interes svobodnega razgovora v rodbini, Sauer, str. 78.), sporočila prejšnjega principala novemu principalu o napakah nameščenca. Tuji interesi: n. pr. obvestilo oškodovanca o kaznivem dejanju, da mu je mogoča kazenska prijava, obvestilo razžaljenemu o žalitvi, da mu je mogoče tožiti po § 86. k. z. Pri prijavi o kaznivem dejanju je treba presoditi, ali je bilo to sredstvo primerno n. pr. ali ni morda zadostovala prijava pri nadrejenem oblastvu; določba § 90. k. p. ščiti ovaditelja le, če ni nastopal malomarno in če je bila prijava in concreto primerno sredstvo za zaščito interesov. Sauer, str. 227.

⁶⁷ Str. 353.

⁶⁸ Temu razlogovanju ugovarja Sauer, str. 194, ko pravi, da morajo biti »opravičeni« ne le smoter nego tudi namen.

⁶⁹ Str. 512, tako tudi Meyer str. 424, 425.

⁷⁰ Str. 192, 193, 195, 222, 225.

t. j. sodnik mora presoditi, ali je dejanje (žalitev) primerno in umestno sredstvo za zaščito interesov.

Glede prvega pogoja (smotra) je poudariti, da mora biti zaščiteni interes znaten in pretežno važen bodisi za storilca (lastni interes) bodisi za splošnost (tuji interes). Sredstvo (drugi pogoj) pa je tedaj umestno, če na najbolj enostavni in na najlažji način ščiti ogroženi interes, če torej čimboli pospeši interes, ki ga hoče storilec ščititi, nasprotni interes pa čim manj ograža ali okrne. Sredstvo mora biti torej prikladno in primerno, ni pa treba, da je potrebno; § 306. k. z. namreč ne zahteva, da se ne bi dali interesi ščititi drugače kakor z žalitvijo. Če se da torej interes lažje in enostavneje ščititi na drug način, § 306. k. z. storilcu ne daje zaščite, sicer bi bil ta paragraf po vsebini sličen geslu: »Namen posvečuje sredstva«. Da mora biti sredstvo primerno, sledi tudi iz zaključnega stavka § 306. k. z., ki pravi, da je žalitev kazniva, če se da iz »načina izražanja ali iz drugih okolišnic« ugotoviti namen žalitve. Zavestno krivo obdolžitev torej § 306. k. z. že radi tega ne ščiti, ker taka obdolžitev praviloma ni primerno sredstvo za zaščito interesov. Po vsem tem mora torej sodnik oceniti morebitne težkoče, ki jih ima storilec, ko uveljavlja opravičeni interes, in težkoče, ki mu branijo ščititi interes brez žalitev, če n. pr. vsa druga sredstva niso zalegla ali vsaj ne obetaio uspeha. Ko tehta oba interesa (besedilo zakona: ... »kolikor so te pretežnejše kot oškodovana korist okleветane osebe«), mora upoštevati težo in vsebino žalitve (zasebnik ali uradna oseba), osebo storilčevu (stopnja izobrazbe, razburjenost, prevelika vnema), osebo, napram kateri je storilec izrekel žalitev n. pr. osebi, ki je nadrejena žaljenemu in slično. Če je žalitev posebna težka, morajo biti na strani zaščite interesa okolišnice, ki opravičujejo to sredstvo (velika važnost interesa, težkoča uveljavljanja).

V subjektivnem pogledu zadostuje, da je storilec imel izjavo za primerno, da ščiti svoje interese, ni pa treba, da jo je imel za potrebno. t. j. za edino objektivno potrebno sredstvo. Storilec torej tudi tedaj ni kazniv, če smatra v v svoji domišljiji, da ščiti opravičen interes, dasi takega interesa v resnici ni; razume se pa, da velia to le za dejansko zmoto, ne pa za pravno. Dejanska zmota se pa more nanašati le na to: 1. ali je interes podan, 2. ali je opravičen in 3. ali je sredstvo (žalitev) primerno in umestno.

Zaključek teh razmotrivanj je torej ta, da ščiti § 306. k. z. lastne, tuje, zasebne in javne interese. Ni umljivo, zakaj naj bi zakon odrekel zaščito po § 306. k. z. tujim interesom

(vzgoja altruizma!), saj ni samo pravica nego socialna dolžnost vsakogar, da se po svojih zmožnostih udeležuje javnega življenja. Motivi o. s. k. z. 1910. (str. 541., 542.) pravijo, da § 220. (sedanji § 306. k. z.) ne ščiti tujih interesov: ne sme se pa prezreti, da je prevzel o. s. k. z. 1910. besedilo § 220. po § 193. n. k. z., naš kazenski zakon pa je to besedilo spremenil z dostavkom, »... kolikor so te pretežnejše kot oškodovana korist okleветane osebe«; s tem je zakon že itak utesnil pojem opravičenih interesov glede »pretežne važnosti« interesa in torej ni treba še druge utesnitve po vzoru nemškega sodstva. Iz tega vidika je treba rešiti tudi sporno vprašanje, ali in koliko gre tisku zaščita § 306. k. z.: poudariti je, da tisk nima v tem pogledu več pravic kakor vsak zasebnik (Sauer, str. 224., Meyer, str. 425., Liszt, str. 512.). Osnutek n. a. k. z. 1927. (§ 318.) je rešil to vprašanje s tem, da izrečno dopušča nekaznivo zaščito javnih interesov in to zlasti v interesu tiska in javnih političnih razmotrivanj.

V formalnem oziru je treba pripomniti, da mora sodnik v razlogih sodbe ugotoviti interes, katerega je ščutil obtoženec; pretehtati mora po zgoraj navedenem oba interesa in ugotoviti, ali so interesi osebe, ki je žalila, pretežnejši od interesov žaljene ali okleветane osebe; interes te osebe pa je v tem, da je nihče ne žali (pravica do spoštovanja). Dejansko gre tu za kolizijo interesov, torej za primer, sličen skrajni sili po § 25. k. z.

Namen žalitve pri § 306. k. z.

Določba § 306. k. z. opravičuje izjavo le po vsebini, ne pa po obliki; storilec se torej kaznuje, če je izrekel izjavo v namenu, da žali, to je: če je n. pr. zavestno prekoračil pravico zaščite interesov. Ta namen je po besedilu zakona posneti iz »načina izražanja« (izbira besed, porogljivo ali sovražno izražanje, oblika izražanja n. pr. v plakatih, novinah, izrazi, ki jih je šteti med psovke; često je stvarni položaj tak, da so tudi psovke dopustne)⁷¹ ali iz »drugih okolnosti«, iz katerih se da sklepati, da izjava ni bila storjena n. pr. radi zaščite opravičenih interesov (n. pr. izjava na neprimernem kraju, času).⁷² V vsakem primeru mora sodnik

⁷¹ N. pr. besede: »nesramno«, »lažniv«, »nesmiselne oblastvene naredbe«, »sleparski posel«, Olshausen, § 193.—II, Sauer, str. 200.

⁷² N. pr. v gostilni, v novinah namesto na pristojnem oblastvu, žalitev podrejenega napram nadrejenemu, sovražstvo, žalitev v kljub posvarilu, opomin na plačilo na odprti dopisnici, žalitev o priliki svečanosti ali rodbinskega slavlja.

žalitev v objektivnem⁷³ in subjektivnem pogledu (namen žaliti) posebno ugotoviti; »obliko izražanja« in »druge okolnosti« pa so dokazna sredstva za to ugotovitev.

Motivi (n. pr. sovraštvo, maščevanje), iz katerih je storilec podal n. pr. izjavo radi zaščite opravičenih interesov, niso merodajni za oceno, ali je izjava kazniva, če je imel storilec resen namen uveljavljati upravičene interese.

Pripomnim, da spadajo ugotovitve, ali je podan razkaznitveni razlog § 306. k. z. v odločbo o krivdi (priziv zaradi kršitve zakona po § 337., št. 1.6 k. p., ne zaradi odločbe o kazni!).

Dokaz resničnosti.

Zakon priznava v interesu javne npravnosti vsakomur pravico govoriti resnico pod pogojem, da to stori na dostojen način; dokaz resničnosti opravičuje zaradi tega izjavo le po vsebini, ne pa po obliki.⁷⁴ Kdor izreče obdolžitev zavestno v razžaljivi obliki ali na način, ki žali človeško dostojanstvo, se kaznuje radi razžalitve (§ 297. k. z.) kljub temu, da je dokazal, da je resnično, kar je izrekel (§ 311., prvi odst., k. z.). Ali je taka obdolžitev kazniva, sklepa sodišče iz načina (oblike) izražanja ali iz drugih okoliščin (primerjaj končne besede § 306. k. z.!) n. pr. po stopnji obtoženčeve izobrazbe, iz tega kako se običajno izraža krog ljudi, med katerimi obtoženec živi itd. V primeru prvega odstavka § 311. k. z. ne zadostuje torej ugotoviti zavest, da so izrazi, ki jih je rabil storilec poleg klevete (torej objektivno nepotrebni in subjektivno nameravani plus), žaljivi, nego dokazati je treba namen žalitve. To izvira iz historijata⁷⁵ in iz samega besedila te določbe. V pogledu kaznivosti takih žalitev (§ 311., prvi odst., k. z.) sta dve teoriji, objektivna (objektivni plus) in subjektivna (animus injuriandi). Nemški Reichsgericht zastopa subjektivno teorijo,⁷⁶ prav tako osnutek nemško-avstr. kaz. zak. iz l. 1927. (§ 320., tretji odst.). Če bi bil mislil zakonodajec v določbi prvega odstav-

⁷³ Žalitev mora biti podana tudi v objektivnem pogledu; primerjaj besede: ... »pa pri tom koga uvredi« (§ 306. k. z.); Olshansen, § 193—14.

⁷⁴ Motivi o. n. a. k. z. 1927., str. 234., Kinsbruner, str. 47.

⁷⁵ § 228. o. s. k. z. 1910. pravi: »Ako optuženi dokaže istinitost svoga tvrdjenja, to se neče kazniti kao klevetničnik; ali može biti kažnjen zbog uvrede, ako se iz načina tvrdjenja ili drugih okolnosti uvidja njegova namera za vredjanje dotičnog lica.« O. 1922. in 1926. nimata več tega pristavka (§ 304.).

⁷⁶ Olshausen, § 192., 2.

ka § 311. k. z. zgolj na razžalitev po § 297. k. z. (za katero ni potreben animus injuriandi), bi bila ta določba (§ 311., prvi odst.) odveč, ker bi določala nekaj, kar se razume samo po sebi.⁷⁷

Določba § 311., prvi odst., k. z. velja tudi za razžalitev (uvredo), če je izrekel storilec očitek konkretnega žaljivega dejanja le napram žaljenemu (med štirimi očmi) in če dokaže, da je resnično, kar je očital. Prav to velja za § 304. k. z., če je bil storilec v opravičljivi zmoti. V obeh primerih se kaznuje storilec radi razžalitve (uvrede), če se mu dokaže, da je imel namen žaliti.

Ako se sklicuje storilec na to, da je resnično, kar je izrekel o drugi osebi, mora sodnik po službeni dolžnosti izvesti zadevne dokaze. Zakon pravi: »Če obdolženec dokaže resničnost svoje trditve...«; iz teh besed pa ne izhaja, da je zakon nameraval naprtiti v tem primeru formalno dolžnost dokazovanja obdolžencu. Tudi v pravdah radi žalitve časti velja splošno načelo materialne resnice⁷⁸ (§§ 3., 100., 159., 227., tretji odst., 265., 273., prvi odst., k. p.). Sodnik mora torej poučiti⁷⁹ obdolženca o njegovi pravici, da sme dokazati, da je resnično, kar je izrekel (§ 3. k. p.). Z zgoraj označenimi besedami zakon ni hotel izreči, da razpolaga obdolženec s pravico dokazovati resničnost obdolžitve in da se lahko tej pravici odreče in se da obsoditi, če misli, da bo spravilo dokazno postopanje na dan stvari, ki bi ga utegnile osramotiti. Ako bi bil hotel zakonodajec dati obdolžencu to pravico, bi bil moral to izrečno odrediti. Tako določata n. pr. osnutek avstr. kaz. zak. iz l. 1909. (§ 330.) in osnutek češkoslov. kaz. zak. (§ 302.): »Pogoj, da se izvede dokaz resničnosti, je ta, da se je storilec skliceval na to, da je obdolžitev resnična.«

Iz besed, »če obdolženec dokaže resničnost...« se vidi, da je dokazana resničnost predmeta klevete razlog, ki ukinja kaznivost (§ 280. k. p.). Slovstvo je vseskozi na stališču, da obdolženca ni kaznovati, ako dokaže resničnost obdolžitve v bistveni vsebini. Zadostuje n. pr. dokaz, da je žaljeni zagrešil očitano kaznivo dejanje, dasi ne v zatrjevanem obse-

⁷⁷ Čubinski, str. 263., Karajovanovič, str. 304., Frank, str. 350., Olshausen, § 192. — 1.

⁷⁸ Olshausen, § 186., 10., motivi o. n. a. k. z. 1927., str. 233., o. a. k. z. 1909., str. 288., o. n. k. z. 1909., str. 707. o. čeh. k. z., str. 220, Sauer, str. 164.; nasprotno: Živanovič, O u. i kl., str. 48. in Markovič, str. 335.

⁷⁹ Ne tako v postopku v tiskovnih stvareh; po določbi čl. 86. z. o t. sodišče ni dolžno po službeni dolžnosti pribaviti dokaze.

gu. N. pr. nekdo očita drugemu, da je ukradel 500 Din, dokaže se pa, da je ukradel le 400 Din. Potrebna pa je identiteta dejanja; dejanje, ki je predmet klevete, mora biti istovetno z dejanjem, ki je predmet dokaza resničnosti. Zgrešena kvalifikacija obdolžencu ne škoduje n. pr. obdolženi kvalificira dotično dejanje za tatvino, izkaže se pa, da je utaja. Potrebno pa je, da so se zgodila vsa dejanja, ki so predmet dokaza resničnosti, že prej, preden je obdolženi izrekel obdolžitev; to velja tudi za obdolžitve splošnega značaja. Ni pa treba, da je obdolženi vedel,⁸⁰ ko je izrekel obdolžitev, da je žaljeni očitano mu dejanje započel.

Dokazno pravilo po § 311., drugem odst., k. z.

Za dokaz resničnosti dopušča zakon vsa dokazna sredstva z eno samo izjemo: če je namreč predmet klevete kaznivo dejanje, ki se preganja po službeni dolžnosti, se sme dokazati resničnost činjenice zgolj s pravnomočno obsodbo pristojnega sodišča (§ 311., drugi odst., k. z.).⁸¹ S tem utesnuje zakon svobodno oceno dokazov in odreja dokazno pravilo; sodnik je vezan na sodbo o oficijalnem kaznivem dejanju, najsi bo morda tudi prepričan o tem, da obsodba ni pravilna. Vseeno je, ali je izšla sodba o oficijalnem kaznivem dejanju prej ali pozneje, ko je storilec izrekel obdolžitev; pač pa mora še obstajati za časa, ko se vrši dokaz resničnosti.⁸² Pogoj te določbe pa je ta, da je obdolženi razžaljenega res obdolžil »kaznivega« dejanja, torej dejanja, ki se kaznuje po kazenskem zakonu ali po sporednih kazenskih zakonih. Če gre n. pr. za poljsko ali gozdno okvaro, sme obdolženec dokazati dejanje z vsemi dokazili, ki jih dopušča kazenski postopnik. Zakon govori v drugem odstavku § 311. k. z. le o kaznivih dejanjih, ki se preganjajo po službeni dolžnosti. Če je predmet klevete kaznivo dejanje, ki se preganja na zasebno tožbo, je dokaz resničnosti po § 312., št. 2. k. z. nedopusten. Če pa vloži v tem primeru zasebni tožilec tožbo in če postane sodba pravnomočna, ni razloga, da ne bi upoštevalo sodišče sodbe vkljub določbi § 312., št. 2. k. z., dasi po določbi § 311., 2. odst. k. z., ki

⁸⁰ To velja zlasti za obdolžitve splošnega značaja. Olshausen, § 192-1.

⁸¹ Enako določbo ima n. k. z. (§ 190.), o. a. k. z. 1909. (§ 330.) in o. n. a. k. z. 1927. (§ 317., 3. odst.). O. s. k. z. 1910. in o. 1922 nimata take določbe, pač pa o. 1926. (§ 304. k. z.). Določba § 311., drugi odst., k. z., je v kvar načelu materialne resnice (§ 3. k. p.). Sauer, str. 185.

⁸² Ne sme biti torej takrat razveljavljena n. pr. po obnovi postopka.

govori le o oficijalni tožbi, nanjo ni vezano.⁸³ Razlog določbe § 311., 2. odst., in 312., št. 3, k. z. je namreč ta, da se prepreči več različnih sodnih odločb⁸⁴ v isti stvari.

Če je predmet klevete kaznivo dejanje, ki se preganja po javni obtožbi toda le na predlog,⁸⁵ velja določba § 311., drugi odst., k. z., če je oškodovanec stavil predlog (§ 85. k. z., § 2. k. p.) in če je izšla v stvari pravnomočna sodba. Prav to velja za dejanja, ki se preganjajo le po odobritvi⁸⁶ (§ 84. k. z.); glede teh pa je dokaz resničnosti dopusten (§ 312., št. 1., k. z.) itak samo v primeru § 302. k. z.

Ako se obdolženec v primeru drugega odstavka § 311. k. z. sklicuje na to, da je obdolžitev, ki jo je izrekel, resnična, mora sodnik po službeni dolžnosti postopanje o kleveti⁸⁷ prekiniti in odstopiti spise državnemu tožilstvu (§ 89. k. p.); državni tožilec pa mora po legalitetnem načelu uvesti postopek (§§ 39., prvi odst., 44. k. p.), ali pa podati izjavo po §§ 96., 108. k. p. Srbski kazenski zakon je določal,⁸⁸ da mora sodnik prekiniti postopek o kleveti tudi tedaj, če je predmet klevete disciplinsko kaznivo dejanje. Naš zakon nima slične določbe, vendar bo sodnik iz razlogov umestnosti prekinil postopek tudi v tem primeru, dasi ga disciplinska sodba ne veže. Dokler traja postopek o oficijalnem kaznivem dejanju, se postopek radi žalitve časti ne sme nadaljevati.⁸⁹ V tem času postopek radi žalitve časti ne more zastarati, ker določa § 80. k. z., da zastaranje ne teče v času, ko se pregon po zakonu ne more započeti ali nadaljevati. Če se konča postopek po oficijalnem kaznivem dejanju z obsodbo, je resničnost obdolžitve dokazana; prav to velja, če je izšla obsodba že prej, n. pr. preden je storilec izrekel obdolžitev; v tem primeru je obtoženca oprostiti. Sodnik pa mora obtoženca kljub temu obsoditi, ako je izrekel obdol-

⁸³ Dolenc, str. 468., nasprotno Čubinski, str. 264.

⁸⁴ Motivi k o. n. a. k. z. 1927., str. 233., Dolenc, str. 468.

⁸⁵ Nasprotno: Čubinski, str. 264.

⁸⁶ Po odobritvi (§ 84. k. z.) se preganjajo zgolj kazniva dejanja po §§ 302., 307., 310., 308., 309. in 313., števil. 2. k. z. ter §§ 14., drugi odst., 21. zak. o sodnikih.

⁸⁷ Dokaz resničnosti je dopusten tudi v primeru razžalitve (uvrede) (§ 297. k. z.), če je izrekel storilec obdolžitev zgolj napram razžaljenemu med štirimi očmi.

⁸⁸ § 212., odst. 4. s. k. z.

⁸⁹ Čl. 77. z. o t. ni razveljavljen po § 311., 2. odst., k. z. (§ 6., št. 2., uv. zak.); glej opombo 10!

žitev v namenu, da drugo osebo razžali (§ 311., prvi odst., k. z.) ali da ga izpostavi preziranju (§ 300. k. z.).

Če se pa konča postopek po oficijalni obtožbi z oprostivjo (ustavitvijo), je sodnik vezan na meritorno oprostilo odločbo (§ 312., št. 3., k. z.).

Izjemo od dokaznega pravila § 311., drugi odst., k. z. določa zakon tedaj, ako pregon oklevetane osebe ne bi bil dopusten ali ako ni izvedljiv. Nedopusten je kazenski pregon, ako je nemogoč iz pravnih razlogov, n. pr. če uživa storilec imuniteto, eksteritorijaliteto, ali če ni bil za časa kaznivega dejanja vračunljiv, če je bil deležen abolicije, če je umrl, ali če je dejanje zastarano;⁹⁰ neizvedljiv je pregon n. pr., če je storilec pobegnil v inozemstvo, izročitev pa ni dovoljena (dejanske ovire). V teh primerih sme klevetnik dokazati tudi z drugimi dokazili, da je resnično, kar je trdil.

Vsebina in obseg dokaza resničnosti.

Važno je vprašanje, kakšno vsebino in obseg naj ima dokaz resničnosti; v tem pogledu sodna praksa mnogo greši. Zakon pravi: »Če obdolženec dokaže resničnost svoje trditve...«. Besedi »svoje trditve« kažeta, da se mora dokaz resničnosti omejiti na činjenico, ki je predmet⁹¹ klevete. Nedopustno je razširiti dokaz resničnosti tudi na druga dejstva, ki jih predloži obtoženi sodišču naknadno radi svoje obrambe, ako ne bi bila ta dejstva neobhodno potrebna, da se dokaže očitano dejanje. Ni n. pr. dovoljeno dokazovati, da je razžaljeni že prej započel enaka kazniva dejanja (ilustracijska fakta). Često dopuščajo sodišča v okviru dokaza resničnosti dokaze, ki so le v daljnji zvezi z dejanjem, ki je predmet klevete. Obtoženci pa zlorabljajo postopek o žalitvi časti, da navajajo z dokazom resničnosti vse mogoče stvari, ki škodujejo dobremu glasu razžaljenega, a niso v nobeni zvezi z očitanim dejanjem. Posledica tega je, da postane postopek radi žalitve časti za razžaljenega čisto muka; namesto pričakovanega zadoščenja mora dopustiti, da se razgali vse njegovo zasebno življenje pred javnostjo.

Radi tega teži zakonodajca za tem, da se dokaz resničnosti v korist pojačane zaščite časti deloma omeji. Ta težnja je našla odmev tudi v našem zakonu; o nedopustnosti do-

⁹⁰ Motivi k o. a. k. z. 1909., str. 288., Sauer, str. 173.

⁹¹ Motivi k o. n. a. k. z. 1927., str. 230., 231., Motivi k o. n. k. z. 1909., str. 708., Dolenc, str. 466., Sauer, str. 181., 184.

kaza resničnosti govori zakon v določbi § 312. k. z.⁹² Ta določba je nastala iz določbe § 212. srb. kaz. zak., ki jo je osnutek s. k. z. iz leta 1910. skoro dobesedno prevzel.⁹³

Dopustnost dokaza resničnosti.

Določba § 311., prvi odst., k. z. govori le o klevetniku, vendar je dokaz resničnosti deloma dopusten tudi pri razžalitvi (uvredi); to velja tedaj, če je izrekel storilec očitke določenega žaljivega dejanja le napram žaljenemu med štirimi očmi. Nemška sodna praksa dopušča dokaz resničnosti pri razžalitvi (uvredi) tudi pri splošnih sodbah o vrednosti (n. pr. star oderuh), če se nanašajo očitki na določena dejstva. Take obdolžitve pa je redoma itak imeti za kleveto. Prav tako je dopusten dokaz resničnosti pri klevetah proti umrlim (§ 310. k. z.),⁹⁴ ne pa v primeru § 299. k. z. (§ 312., št. 4., k. z.) in v primeru § 300. k. z. Radi čim izdatnejše zaščite vladarjeve avtoritete zakon ne dopušča dokaza resničnosti v primeru § 307. k. z., iz obzira na mednarodno kurtoazijo in da se preprečijo mednarodne komplikacije pa v primerih klevete po §§ 308. in 309. k. z. (§ 312., št. 1., k. z.).

Zasebne in rodbinske razmere (§ 312., drugi in četrti odst.).

Težnji, da se dokaz resničnosti v korist pojačane zaščite časti omeji,⁹⁵ je zadostil naš zakon na ta način, da je sledeč dosednji izkušnji zakonodaje zabranil dokazati resničnost očitkov, ki se tičejo zasebnega⁹⁶ in rodbinskega življenja, če obenem ne zadevajo javnih interesov. V tem pogledu zabranjuje zakon (§ 312., št. 2., k. z.) dokazati kazniva dejanja, ki so predmet zasebne tožbe;⁹⁷ prav to velja za činjenice iz zasebnega in rodbinskega življenja (§§ 299.,

⁹² Čl. 61. z. o t. ni razveljavljen po § 312. k. z. (člen 6., št. 2., uvod. zak.); glej opombo 10!

⁹³ § 227. o. s. k. z. 1910. V bistveno isti obliki je prešla ta določba v o. 1922. (§ 303.) in v o. 1926. (305.).

⁹⁴ Historična kritika.

⁹⁵ O. čeh. k. z. ne dopušča dokaza resničnosti, če je storilec izrekel kleveto javno in če ni bila osnovana na opravičenem javnem ali zasebnem interesu (§ 302.); Sauer, str. 167.

⁹⁶ Izraz »privatan rad« po § 312., št. 4., k. z. ni primeren, pravilno bi bilo reči »privatan život«, ker se činjenica ne »tiče« zasebnega poslovanja, nego »obstoja« v zasebnem poslovanju, n. pr. obdolžitev duhovnika radi nemoralnega življenja.

⁹⁷ O. n. a. k. z. 1927. dopušča dokaz resničnosti tudi tukaj; prav tako veljavni n. k. z. Motivi k o. a. k. z. 1909., str. 287., 288.

312., št. 4., k. z.). Kakor že omenjeno, velja prvo navedena določba (§ 312., št. 2., k. z.) le tedaj, dokler ni zasebni tožilec sam vložil obtožbe in dokler ni postala sodba o tej tožbi pravnomočna.⁹⁸ Zakon govori le o zasebni tožbi; če pa je predmet klevete kaznivo dejanje, ki se preganja na predlog, je dokaz resničnosti teoretično dopusten;⁹⁹ izvesti se pa da po § 311., drugi odst., le, če je oškodovani stavil predlog na pregon (§ 85. k. z.).¹⁰⁰

Z zasebno tožbo razpolaga zgolj zasebni tožilec; ta njegova pravica bi postala iluzorna, ako bi se v stvareh zasebne tožbe dopustil dokaz resničnosti in s tem spravile v javnost stvari, ki naj ostanejo tajne po volji zasebnega tožilca. To je torej ratio legis določbe § 312., št. 2. in 4. k. z.). Vpraša se, ali velja ta prepoved tudi tedaj, če da zasebni tožilec odnosno prizadeti izrečno dovoljenje, da se izvedejo dokazi o predmetu zasebne tožbe ali o predmetu zasebnih odnosno rodbinskih razmer. Tretji odstavek § 212. s. k. z. je določal: »U slučajima tačke druge (naš § 312., št. 2.) i četvrte (naš § 312., št. 4.) dokazivanje istinitosti dopustiće se po odobrenju onoga, koga se kleveta neposredno tiče«. To besedilo je prevzel osnutek s. k. z. iz l. 1910. (§ 227.), osnutek iz l. 1922. (§ 303.) in osnutek iz l. 1926. (§ 305.); v osnutku iz l. 1929., ki je postal zakon, pa so ga črtali. Ker ni motivov k temu osnutku, je treba gledati na motive drugih sorodnih zakonov. V vladni načrt nemškega k. z. iz l. 1909. so nameravali sprejeti določbo, da se dopušča dokaz resničnosti v stvareh zasebnih ali rodbinskih razmer le, če privoli prizadeti; to določbo so pa namenoma opustili¹⁰¹ zato, ker so hoteli odvzeti razžaljenemu neprijetno in mučno stališče, naj odloča o tem, ali se naj dokazi izvedejo ali ne; ako namreč odkloni privolitev, s tem molče priznava, da je obdolžitev resnična;¹⁰² če zabranjuje zakon dokaz

⁹⁸ V s. k. z. (§ 212., št. 2.), iz katerega je prevzeta določba § 312., št. 2., k. z., je bil pristavek: »A ovakva tužba ne bi bila data vlasti ili bi tužilac od nje odustao.«

⁹⁹ Dolenc, str. 468. Glede deliktov, ki se preganjajo po odobritvi, velja § 312., št. 1., k. z. razen za delikt po §§ 302., 313., št. 2., k. z.

¹⁰⁰ Čubinski, str. 266.

¹⁰¹ Motivi k o. n. k. z. 1925., str. 145., motivi k o. a. k. z. 1909., str. 287.

¹⁰² O. n. a. k. z. 1927. (§ 317., 4. odst.) zabranjuje dokazovanje, če se tiče obdolžitev zasebnega ali rodbinskega življenja, ki ne tangira javnega interesa in če je bila obdolžitev izrečena v namenu žaliti ali iz koristoljubja ali iz drugih nečastnih nagibov (motivi str. 231.).

resničnosti, velja ta prepoved absolutno, in sicer tako za obtoženca kakor za tožilca; ako bi se zabranila pravica dokazovanja le za obtoženca, bi se s tem tožilec moralno prisilil, da dokaže neresničnost očitka, da odkloni sum, da je obdolžitev resnična. V pravkar navedeni motivaciji pa je videti trdoto za tožilca, ki se hoče oprati neopravičene obdolžitve; radi tega je vkljub gornjim navedbam pritrditi mnenju,¹⁰³ da se sme dokazati resničnost očitka s privolitvijo onega, čigar se očitek neposredno tiče, to je: ako mu gre v predmetu obdolžitve zasebna tožba ali ako je po obdolžitvi prizadet, n. pr. obdolženec očita drugi osebi, da je z njegovo (obdolženčevo) ženo spolno občeval. Ker ima zasebno tožbo (§ 292. k. z.), sme dokazati resničnost obdolžitve,¹⁰⁴ ker ne izreka in ne raznaša »tujih« rodbinskih razmer (arg. ex § 299. k. z.: besede »drugog lica«), ampak svoje lastne.

Kako je razumeti besede „pravnomočna sodna odločba“ v § 312., šte. 3, k. z.?

Določbo § 312., šte. 3, k. z. je prevzel zakonodajec iz s. k. z. (§ 212., šte. 3); njen namen je preprečiti, da se v isti kazenski stvari izrekajo sodbe različne vsebine in da se krši načelo »ne bis in idem«; po sistematiki pa bi spadala ta določba v drugi odstavek § 311. k. z. Tudi to določbo je moči uporabljati le tedaj, če je storilec obdolžil drugo osebo »kaznivega« dejanja. Če kdo očita drugemu, da si je prisvojil tujo stvar, mu s tem še ne očita tatvine. Kakor § 311., drugi odstavek k. z., tako omejuje tudi § 312., šte. 3, k. z. svobodno oceno dokazov (§ 273. k. p.) in načelo materialne resnice (§ 3. k. p.); v stvari gre torej za omejevanje obdolženčevih obrambnih pravic. Že iz tega razloga je tolmačiti to določbo kot izjemno določbo utesnujoče. Navodilo za tako tolmačenje daje zakon v besedah »... oproščen odgovornosti...«. Poudarek je na besedi »odgovornosti«, odgovornosti (ne: obtožbe!) pa oprošča zgolj meritorna odločba. Zakon misli v § 312., šte. 3, k. z. le na vsebino odločbe t. j. na razloge sodbe, ne pa na obliko (dispozitivni del); sodnik mora, ko uporablja § 312., šte. 3, k. z., upoštevati razloge oprostilne odločbe. Ta določba ima torej v mislih le oprostitev in sodne ustavitve, ki so bile izrečene iz meritornih razlogov. Iz tega vidika se torej ne štejejo sem zavrnilne sodbe po § 276. k. p. in oprostilne sodbe

¹⁰³ Urošević, str. 449., Čubinski, str. 266.

¹⁰⁴ Odločba 2982 avstr. kas. sod., Finger, 1914., str. 305.

(§ 280. k. p.), ako se izreče oprostitev iz formalnega razloga (n. pr. zastaranje). Na tem stališču je skoraj vsa literatura,¹⁰⁵ osnutek nemško-avstrijskega kazenskega zakona iz leta 1927. pa izrečno določa, da dokaz resničnosti ni dopusten, ako je bil razžaljeni pravnomočno oproščen, »ker dejanja ni započel ali ker ni dokazov, da ga je započel.«

Kar velja za sodbe, velja tudi za sodne rešitve (§ 74. k. p.) in sicer le za konstitutivne in meritorne sodne rešitve po § 96., drugem odst., § 108., drugem odst. in § 208. k. p., ne pa za ustavitve, če je n. pr. tožilec umaknil predlog na kazenski pregon (§§ 96., prvi odst., 108., prvi odst. k. p.). Izraz »osloboden« v tem pogledu ne sme motiti in ne opravičuje trditve, da velja določba § 312., šte. 3, k. z. le za sodbe, ne pa tudi za rešitve. Praktični primer: A je vložil proti B-ju zasebno tožbo, ker ga je obdolžil kaznivega dejanja, ki se preganja po javni obtožbi. Radi tega dejanja je bilo že prej uvedeno kazensko postopanje in je državno tožilstvo podalo ustavitveno izjavo, ker je bilo dejanje zastarano. Vpraša se, ali je v tem primeru dopusten dokaz resničnosti; vprašanje je treba potrditi. Dokazno pravilo § 312., šte. 3, k. z. tukaj ne velja, ker ne gre za sodno ustavitev iz meritornih razlogov, nego zgolj za deklarativno odločbo, ker mora (!) sodišče postopanje ustaviti, če izjavi državni tožilec, da pregona ne nadaljuje. Tudi dokazno pravilo § 311., drugega odst. k. z. ni tukaj v napoto, ker pregon radi oficijalnega kaznivega dejanja zbog zastaranja ne bi bil mogoč in radi tega itak ne bi bilo mogoče dokazati obdolžitve s pravnomočno sodbjo. Seveda je omenjeno načelo, da velja § 312., šte. 3, k. z. le za meritorne sodne odločbe, več ali manj teoretičnega značaja. Če n. pr. poda državni tožilec ustavitveno izjavo iz razlogov dokazne ocene in nato sodišče postopanje (z deklarativno odločbo) ustavi, bi bil dokaz resničnosti glede tega dejanja po § 312., šte. 3, k. z. sicer teoretično mogoč, ni ga pa moči izvesti, ker je v napoto določba § 311., drugi odst., k. z. Stališče sodišča je v tem pogledu tem težavnejše, ker mu niso znani razlogi, zbog katerih je podal državni tožilec ustavitveno izjavo.

V praksi je povzročilo dvome vprašanje, ali je za uporabo § 312., šte. 3, k. z. merodajen čas, kdaj je bil okleve-

¹⁰⁵ Živanovič: O u. i kl., str. 51, Olshausen, § 190. — 3, Sauer, str. 185, o. n. k. z. 1925., str., 147, Frank, str. 348, Fraenkel, str. 61, 62; nasprotno; Liszt, § 97. — 1, Binding Hdb. I. 826, Dolenc, str. 496.

¹⁰⁶ § 317., tretji odst., o. n. a. k. z., motivi, str. 233.

tani oproščen: ali je bil oproščen prej ali pozneje, ko je izrekel klevetnik svojo obdolžitev. Nemški kazenski zakon odreja izrečno (§ 190.), da je dokaz resničnosti v tem primeru izključen le tedaj, če je bil oklevetani oproščen, preden je klevetnik izrekel obdolžitev. Že osnutek nemškega kazenskega zakona iz l. 1909.¹⁰⁷ (§ 260.) in vsi poznejši nemški osnutki ukinjajo to omejitev kot neumestno in krivično, češ oprostitev mora žaljenega trajno ščititi novih očitkov radi istega dejanja, radi katerega je bil oproščen (ne bis in idem). Učinek oprostitve mora biti torej objektivni, ne pa subjektivni v tem zmislu, ali je vedel klevetnik za oprostitve ali ne. Ratio legis te določbe je ta, da hoče zakonodajec po možnosti izključiti sodbe, ki si med seboj nasprotujejo. Iz tega vidika je torej razumeti tudi določbo § 312., šte. 3, k. z. lege non distinguente tako, da je irelevantno, kdaj je bil oklevetani oproščen ali prej ali pozneje, ko je izrekel klevetnik svojo obdolžitev.¹⁰⁸ Praksa se je nagibala k stališču, da velja določba § 312., šte. 3, k. z. le, če je bil oklevetani oproščen prej, preden je klevetnik izrekel obdolžitev. To stališče nasprotuje teoriji, zanj tudi ni opore v zakonu. Dosledno temu stališču bi bila morala praksa tudi zahtevati, da je moral obdolženi vedeti (subjektivni moment) za oprostilno odločbo.

V tej zvezi je treba premotriti še vprašanje, ali je dopustno dokazati resničnost kaznivega dejanja, ako je obsojeni dosegel rehabilitacijo po tretjem odstavku § 90. k. z. Če je obsodba izbrisana, je obsojeni ni dolžan priznavati pred sodiščem ali pred drugimi oblastvi, državna tožilstva pa izbranih obsodb v izpiskih iz kazenskega vpisnika ne smejo niti omenjati razen v obvestilih, ki jih dajo sodiščem ali drugim državnim tožilstvom (§ 482, k. p.). Rehabilitacija bi imela popoln učinek, ako nihče ne bi smel rehabilitiranemu nekaznovano očitati izbrisane obsodbe; na žalost pa za tako prepoved ni opore v zakonu. Iz zakona je posneti vprav nasprotno; § 300. k. z. namreč določa, da je očitek pogojne obsodbe, potem ko je čas preizkušnje brez prikora potekel (§ 68. k. z.) kaznovati le, če je izrečen v žalilnem namenu. Zakon torej v § 300. k. z. ne razločuje med pogojnimi in nepogojnimi obsodbami. Pogojna obsodba pa ima potem, ko je preizkusna doba brez prikora potekla, prav isti učinek (§ 482., tretji odstavek, k. p.) kakor izbris ob-

¹⁰⁷ Motivi k o. n. k. z. 1909., str. 713., motivi k o. n. k. z. 1925., str. 147, motivi k o. n. a. k. z. 1927., str. 233.

¹⁰⁸ Živanovič: O u. i kl. str. 51.

sodbe po tretjem odstavku § 90. k. z. De lege ferenda bi bilo odrediti, da se dokaz resničnosti ne dopušča, če je bila sodba izbrisana; prav to naj bi veljalo tudi za pogojne ob-sodbe, če je preizkusna doba potekla brez prikora.

(Konec prih.)

Področje uredbe po ustavi z dne 3. septembra 1931.

Dr. Joso Jurkovič

Osnova uredbe more biti ali ustava ali zakon. Odtod tipična delitev uredb na samostojne in nesamostojne ustavne ter na zakonske. Z osnovo je dano tudi področje uredbe. Samostojna ustavna uredba s podvrsto uredbe, nadomeš-čujoče zakon, odnosno zasilne uredbe ureja samostojno snov trajno ali začasno, nesamostojna ustavna uredba je uredba za uporabljanje zakona, zakonska uredba pa tista, ki na podlagi poblastila specialnega zakona samostojno urejuje kakšno snov.

Vidovdanska ustava je poznala samo nesamostojne ustavne in zakonske uredbe.

Čl. 25. in 27. nove ustave, ki določata, da se izvršuje državna oblast po odredbah ustave in da izvršuje upravno oblast kralj po odgovornih ministrih po odredbah ustave, samo kažeta na ostale ustavne določbe, ki naj nam šele povedo, kako se izvršuje upravna oblast. Določbe, ki se nanašajo na izdajanje uredbe in njih področja, vsebujeta čl. 81. in 116.

Čl. 81. določa:

»Upravna oblast sme izdajati uredbe, potrebne za upo-rabljanje zakonov.«

Čl. 116. pa določa:

»Ob vojni, mobilizaciji, neredih in pobuni, ki bi ogra-žali javni red in varnost države, ali če so do take mere vobče ogroženi javni interesi, sme kralj v tem izjemnem primeru odrediti z ukazom, da se začasno podvzamejo vsi izredni ukrepi, ki so neobhodno potrebni, v vsej kraljevini ali samo v enem delu neodvisno od ustavnih in zakonskih predpisov.

Vsi ti izjemni ukrepi, ki so se podvzeli, se predajo na-knadno narodnemu predstavništvu v soglašanje.«